

Інформація для медичних працівників з українськими дипломами

А. Ситуація на цей час

Через війну в Україні багато людей, у тому числі медичні працівники, наразі виїжджають до Швейцарії. З 12 березня 2022 року особам, які шукають захист і які приїхали з України до Швейцарії, надається статус захисту S. Серед іншого, статус захисту S скасовує тримісячний період очікування, передбачений для прийняття на оплачувану роботу. Федеральна рада також дозволяє самозайнятість. Внаслідок прийняття такого рішення ФОП отримує все більше запитів щодо того, чи є можливість швидко працевлаштувати медичних працівників, які є серед біженців із України, наприклад, до Федеральних центрів прийому біженців (Bundesasylzentren) або в заклади охорони здоров'я (Gesundheitsinstitutionen).

Нижче ми наводимо відповідні можливості для різних професій у галузі охорони здоров'я.

В. Можливості для іноземних медичних працівників

1. Медичні професії, що вивчаються в університеті (лікарська справа, стоматологія та ветеринарна медицина, фармація та хіропрактика)

Для здійснення професійної діяльності у Швейцарії в якості **«самозайнятої особи»** необхідна ліцензія відповідного кантонального органу влади на заняття цією професійною діяльністю.

Передумовою для цього є¹:

- Відповідний диплом, виданий Швейцарією, або іноземний диплом, визнаний Швейцарією (див. п. 1.1 і 1.2);
- Надійність;
- Фізична та психологічна здатність бездоганно виконувати професійну діяльність;
- Належне володіння офіційною мовою кантону.

Вчинення професійної діяльності **під керівництвом фахового спеціаліста** (тобто несамостійне здійснення професійної діяльності у якості службовця; напр. у сфері медицини на посаді лікаря-асистента) можливе, якщо особа²:

- Занесена до Реєстру медичних професій (MedReg) (див. п. 1.3);
- Володіє необхідним рівнем мови для вчинення відповідної професійної діяльності.

У певних випадках можна зробити виняток щодо вимоги мовних знань.³ Це можливо, якщо цього вимагає забезпечення медичної допомоги пацієнтам, не вдалося знайти університетський медичний персонал, який може довести ці мовні знання, і безпека пацієнта гарантується. При цьому працедавець – за потреби за погодженням з компетентними кантональними органами – повинен визначити, у який момент нестача персоналу у його підприємстві створює загрозу для забезпечення медичної допомоги пацієнтам.

¹ Стаття 36, Розд. 1 Закону про медичні професії (MedBG)

² Стаття 33а Закону про медичні професії (MedBG)

³ Стаття 11b Постанови про медичні професії (MedBV)

1.1. Визнання дипломів спеціаліста медичних професій, що вивчаються в університеті:
Диплом спеціаліста медичних професій, що вивчаються в університеті, виданий іноземним навчальним закладом, може бути визнаний, якщо його еквівалентність диплому, виданому навчальним закладом Швейцарії, передбачена угодою про взаємне визнання з відповідною країною⁴. З країнами, які не входять до ЄС/ЄАВТ, таких угод немає, тому українські дипломи визнати неможливо.

Про **непряме визнання** можна говорити, якщо країна, що входить до ЄС/ЄАВТ, визнає диплом третьої країни, і Швейцарія переймає це визнання, за умови, що особа відповідає вимогам до працевлаштування:

- Громадянство країни, що входить до ЄС/ЄАВТ;
- Визнання диплому на території країни, що входить до ЄС/ЄАВТ;
- Трирічний досвід роботи в країні визнання або на території Швейцарії.

Однак, зважаючи на перераховані вимоги, таке рішення не є практичним для тих, хто зараз виїжджає до Швейцарії та шукає захист в Швейцарії.

1.2. Кваліфікація із переліку медичних професій, що вивчаються в університеті, отримана як післядипломна освіта:

Кваліфікація, отримана за кордоном як післядипломна освіта, може бути визнана⁵, якщо її еквівалентність кваліфікації, отриманій на території Швейцарії, передбачена угодою про взаємне визнання з відповідною державою. З Україною такої угоди немає, а тому визнати кваліфікацію, отриману в Україні, як післядипломну освіту, неможливо. Закон про медичні професії (MedBG) не передбачає реєстрацію кваліфікації, отриманої як післядипломна освіта.

З наведених причин ми не бачаємо передумов для отримання дозволу на вчинення професійної діяльності в якості самозайнятої особи для осіб із статусом захисту S.

1.3. Можлива реєстрація в Реєстрі медичних професій (MedReg)

Починаючи з 01 січня 2018 року всі особи-спеціалісти медичних професій, що вивчаються в університеті, повинні бути зареєстровані в Реєстрі медичних професій (MedReg). Кожен, хто хоче працювати під **керівництвом фахового спеціаліста** на території Швейцарії і не має ані диплому, виданого Швейцарським навчальним закладом, ані іноземного диплому, виданого навчальним закладом країни ЄС/ЄАВТ, може звернутися до МЕВЕКО для реєстрації невизнаного іноземного диплома⁶. Реєстрація відбувається за умови сукупного виконання таких вимог:

- Диплом дає право власнику займатися професійною діяльністю під керівництвом фахового спеціаліста за відповідною медичною професією в країні, яка видала диплом;
- Диплом, отриманий за кордоном, видається на підставі підготовки, яка за кількістю годин/років теоретичного та практичного навчання в університеті чи інституті з визнаним еквівалентним рівнем відповідає встановленим мінімальним вимогам.

Після успішного процесу реєстрації фахівці відповідних медичних професій, що вивчаються в університеті, отримують глобальний ідентифікаційний номер (GLN) і вносяться до Реєстру медичних професій (MedReg). Громадянство або статус перебування заявника не впливає на процес реєстрації, тому при наданні статусу захисту S не відбувається жодних змін. Процес реєстрації займає близько 6 тижнів, як тільки МЕВЕКО отримає повну заявку. Подання повної заявки ускладнюється, якщо не всі необхідні документи є в наявності, що, ймовірно, буде проблемою для біженців від війни.

⁴ Стаття 15 Розд. 1 Закону про медичні професії (MedBG)

⁵ Стаття 21 Розд. 1 Закону про медичні професії (MedBG)

⁶ Стаття 33а Розд.2 Закону про медичні професії (MedBG)

Для тих заявників, хто шукає захисту і які зараз в'їжджають на територію Швейцарії, можлива реєстрація в Реєстрі медичних професій (MedReg) на зазначених умовах і, відповідно, вчинення професійної діяльності під керівництвом фахового спеціаліста.

Відповідальний кантональний орган (управління охорони здоров'я, кантональне управління по роботі з лікарями) вирішує, чи дозволено і за яких умов, або на якій посаді (наприклад, у якості помічника лікаря) медичному працівнику, що має кваліфікацію, яка потребує університетської освіти, і що має зареєстрований диплом, працювати на території Швейцарії. Відповідний кантональний орган також має вирішити, чи можна зараз застосовувати спеціальні норми, пов'язані, наприклад, із консультативною діяльністю спеціалістів-власників українських дипломів.

1.4. Довідкова інформація про реєстрацію диплома:

З моменту введення в дію з 1 січня 2018 року можливості реєстрації, відділ освіти МЕВЕКО зареєстрував 91 український диплом медичної професії, якій навчаються в університеті. Реєстр медичних професій (MedReg) не надає інформацію, скільки з цих людей фактично влаштувалися на роботу на території Швейцарії після реєстрації свого диплому. Федеральне відомство охорони здоров'я не має інформації про практику кантонів щодо вчинення професійної діяльності спеціалістами медичних професій, яким навчаються в університеті, із зареєстрованим дипломом (і, можливо, невизнаною або незареєстрованою кваліфікацією, отриманою як післядипломна освіта).

2. Професія психолога

Для роботи психотерапевтом у якості самозайнятої особи необхідно мати дозвіл на вчинення професійної діяльності, виданий відповідальним кантональним органом. Для надання цього дозволу передбачається, що особа⁷:

- має кваліфікацію з психотерапії, отриману в якості післядипломної освіти, у Швейцарському навчальному закладі, або диплом закордонного навчального закладу, визнаний Швейцарією (див. п. 2.2.);
- є надійною;
- фізично та психологічно здатна бездоганно виконувати професійну діяльність;
- володіє однією із державних мов кантону.

Закон про діяльність психологів (PsyG) не містить жодних положень, що стосуються працевлаштування психологів. Таким чином, в компетенцію кантонів входить обов'язок вирішувати, чи дозволено працювати під керівництвом в установі на території кантону особам із вищою освітою за спеціальністю Психологія, отриманою в Україні, чи з кваліфікацією спеціалісти-психотерапевта, отриманою як післядипломна освіта.

Таким чином принципово можливо, щоб ті, хто шукає захисту, працювали психологами чи психотерапевтами під керівництвом фахового спеціаліста відповідно до кантональних правил, навіть якщо вони не мають жодного визнання.

2.1. Визнання кваліфікації психолога

Із моменту набуття чинності Закону про діяльність психологів (PsyG) з 01 квітня 2013 року посада психолога захищена [ст. 4 Закон про діяльність психологів (PsyG)]⁸. Захищене звання може використовувати кожен, хто має диплом вітчизняного або визнаного університету за фахом Психологія. Для того, щоб отримати визнання іноземної кваліфікації, необхідно підтвердити її еквівалентність. Визнання іноземної кваліфікації передбачає, що еквівалентність:

- буде передбачена договором про взаємне визнання з відповідною державою або наднаціональною організацією;

⁷ Стаття 24 Закону про діяльність психологів (PsyG)

⁸ Ст. 4 Закону про діяльність психологів (PsyG)

- в окремому випадку можна підтвердити.

За визнання відповідає професійна комісія психологів. Зазвичай процес визнання займає від 3 до 4 місяців.

Між Швейцарією та Україною немає угоди, яка б регулювала еквівалентність українських дипломів з психології. Тому відповідне визнання можливе лише в окремих випадках.

2.2. Визнання кваліфікації, отриманої як післядипломна освіта (наприклад, з психотерапії)

Визнання іноземної кваліфікації, отриманої як післядипломна освіта, передбачає, що еквівалентність:

- буде передбачена договором про взаємне визнання з відповідною державою або наднаціональною організацією;
- в окремому випадку можна підтвердити.

За визнання відповідає професійна комісія психологів. Зазвичай процес визнання займає від 3 до 4 місяців.

Між Швейцарією та Україною немає угоди, яка б регулювала еквівалентність українських дипломів з психології. Тому відповідне визнання можливе лише в окремих випадках.

2.3. Довідкова інформація про практику визнання

На сьогоднішній день кваліфікація психотерапевта, отримана в Україні як післядипломна освіта, **не** визнана. Через цю обставину малоімовірно, що особи із України, які потребують захисту, відповідатимуть вимогам, необхідним для вчинення діяльності самозайнятого психотерапевта.

3. **Лікарські професії відповідно до Федерального закону про лікарські професії (GesBG)**

Медичним працівникам (наприклад, медичним сестрам, фізіотерапевтам)⁹ дозвіл на вчинення професійної діяльності в якості **самозайнятої особи** надається, якщо заявник¹⁰:

- має диплом, виданий Швейцарським навчальним закладом, або диплом закордонного навчального закладу, визнаний Швейцарією (див. п. 3.2.)
- є надійним;
- фізично та психологічно здатний бездоганно виконувати професійну діяльність;
- володіє однією з державних мов кантону.

Велика частина медичних працівників відповідно до Федерального закону про лікарські професії (GesBG) **не працює як самозайняті особи**. Питання про те, чи потрібен їм визнаний диплом, щоб **займатися** своєю **професійною діяльністю** під керівництвом фахового спеціаліста, регулюється не на федеральному, **а на кантональному рівні**, хоча таке регулювання не є єдиним для всіх кантонів. Однак, згідно з інформацією від Червоного Хреста Швейцарії (SRK), медичні заклади зазвичай вимагають надати визнання диплома, навіть якщо це не передбачено на кантональному рівні. У будь-якому випадку, достатній рівень володіння мовою є важливим фактором для роботи медичним працівником, навіть якщо заявник працює асистентом під керівництвом фахового спеціаліста. Якщо законодавство кантону не вимагає визнання диплома для роботи під керівництвом фахового спеціаліста, **заклад охорони здоров'я повинен оцінювати в кожному конкретному випадку, яку діяльність відповідний медичний працівник може здійснювати**. Захист безпеки пацієнтів має залишатися головним пріоритетом.

Законодавство кантону вирішує, чи може медичний працівник у рамках Федерального

⁹ Ст. 12 Розд. 2 Федерального закону про лікарські професії (GesBG)

¹⁰ Ст. 12 Розд. 1 Федерального закону про лікарські професії (GesBG)

закону про лікарські професії (GesBG) із невизнаним іноземним дипломом займатися своєю професією під керівництвом фахового спеціаліста. Якщо є вакансія, рішення приймає установа, в якій ця особа працює.

3.2. Визнання іноземних дипломів

Визнання іноземних дипломів вимагає еквівалентності¹¹. Диплом вважається еквівалентним, якщо:

- визначення еквівалентності передбачене договором про взаємне визнання з відповідною державою або наднаціональною організацією;
- еквівалентність можна підтвердити в окремому випадку.

Оскільки між Швейцарією та Україною немає міжнародного договору, визнання відбувається після перевірки резюме¹².

Згідно з інформацією від Червоного Хреста Швейцарії (SRC), рівень підготовки українських медичних працівників загалом не вважається еквівалентним рівню підготовки у Швейцарії. Вимагаються додаткові заходи, які треба пройти для заповнення пробілів. Що стосується середнього медичного персоналу, дипломи також можуть бути визнані еквівалентними диплому нижчого рівня (наприклад, середній медичний персонал в Україні -> Кваліфіковані спеціалісти у сфері охорони здоров'я у Швейцарії).

Для отримання додаткової інформації дивіться інформаційний лист Державного секретаріату з питань освіти, досліджень та інновацій (SBFI): www.sbf.admin.ch > Визнання українських дипломів.

Для того, щоб подати заяву на визнання дипломів, виданих третіми країнами, необхідно мати дозвіл на проживання (Aufenthaltsbewilligung). Статус S передбачає надання такого дозволу. Процедура визнання займає 3-4 місяці за умови, що не потрібно вчиняти заходи для компенсації пробілів.

3.3. Непряме визнання

Для того, щоб Швейцарія визнала диплом третьої країни, який був визнаний в країні ЄС (непряме визнання), потрібно мати трирічний досвід роботи в країні, що визнала диплом першою¹³. Наразі немає правових підстав для запровадження процедури спрощеного визнання.

Однак, зважаючи на перераховані вимоги, таке рішення не є практичним для тих, хто зараз виїжджає до Швейцарії та шукає захист в Швейцарії. Державний секретаріат з питань освіти, досліджень та інновацій (SBFI) не знає країн ЄС, які наразі визнають дипломи медичних працівників із України у спрощеному порядку.

3.4. Довідкова інформація про визнання іноземних дипломів

За інформацією Червоного Хреста Швейцарії SRK, за останні 10 років (2011-2021) визнання отримали 25 медичних працівників; 14 представників середнього медичного персоналу, 1 фізіотерапевт з України.

С. Оцінка ситуації в країнах ЄС/ЄАВТ

За даними міжнародного відділу Федерального відомства з питань охорони здоров'я (BAG), у сусідніх країнах обговорюються конкретні рішення, які мають дозволити людям із тимчасовим захистом, які були вимушені виїхати із України, працевлаштуватися. Однак принципово ці

¹¹ Ст. 10 Розд. 1 Федерального закону про лікарські професії (GesBG)

¹² Ст. 10 Розд. 1 б. в Федерального закону про лікарські професії (GesBG)

¹³ Ст. 3 Розд. 3 Директиви 2005/36

рішення не впливають на процеси визнання дипломів або професійних кваліфікацій у країні перебування.

Україна уклала угоди про визнання вчених звань з різними країнами. Однак ці угоди не стосуються визнання професійної кваліфікації.

Наприклад, у Німеччині та Франції відповідальні регіональні органи влади намагаються надати працівникам з України швидкий доступ до ринку праці. Завдання тут полягає в тому, щоб дати медичним працівникам із України можливість працювати в короткостроковій перспективі, хоча спочатку необхідно перевірити еквівалентність підготовки спеціалістів із України на предмет визнання їх професійної кваліфікації, а, зазвичай, вони не володіють мовою на достатньому рівні.

Цю тему також необхідно обговорити на європейському рівні, і деякі країни-члени хочуть, щоб було прийняте єдине європейське рішення. Однак узгоджений для всієї Європи механізм визнання українських дипломів або професійних кваліфікацій у сфері охорони здоров'я виглядає складним для реалізації.